

EUROOPAN YHTEISÖJEN KOMISSIO

Bryssel 20.7.2004
KOM(2004) 519 lopullinen

KOMISSION TIEDONANTO NEUVOSTOLLE JA EUROOPAN PARLAMENTILLE

**EUROOPPA-KOULUJÄRJESTELMÄN KEHITTÄMINEN
– KUULEMINEN ERI VAIHTOEHDOISTA**

1. EUROOPPA-KOULUT 50 VUOTTA

Johdanto

Viimeisten 50 vuoden ajan Eurooppa-koulut ovat tarjonneet laadukasta, monikulttuurista ja -kielistä koulutusta EU:n toimielinten työntekijöiden lapsille. Koulujen olemassaolo on auttanut toimielimiä saamaan kokenutta ja erittäin pätevää henkilöstöä palvelukseensa. Tunnustettu ja usein korkealle arvostettu eurooppalainen ylioppilastutkinto oikeuttaa yliopistotasoisiiin opintoihin ympäri Euroopan.

Tämän tiedonannon tavoitteena on luoda katsaus Eurooppa-koulujen tähänastiseen kehitykseen ja käynnistää tässä tärkeässä Euroopan unionin laajentumis- ja muutosvaiheessa keskustelu, jolla haetaan konkreettisten ehdotusten sijaan yksituumaista lähestymistapaa koulujen tulevaan kehitykseen ja muutosmahdollisuuksiin.

Eurooppa-koulujen tulevaisuutta pohdittaessa on lähdettävä siitä, ettei niiden koulutussaavutuksia heikennetä eikä vaaranneta. Komissio on sitoutunut Eurooppa-koulujärjestelmään ja tulosten maksimointiin tukeutumalla jo luotuun, vankkumattomaan perustaan.

Koulujen kiistaton menestys ei kuitenkaan sulje pois arvioinnin ja uudelleentarkastelun tarvetta. Euroopan parlamentin joulukuussa 2002 hyväksymä tarkkanäköinen Böschin mietintö Eurooppa-koulujen tulevaisuudesta ja sitä seurannut valmisteluasiakirja tarjosivat hyödyllisen ja ajankohtaisen arvion Eurooppa-koulujärjestelmän vahvuuksista ja puutteista. Yhdessä johtokunnan ja tilintarkastustuomioistuimen viimeaikaisten kertomusten kanssa ne puhuvat kiistattomasti järjestelmän toiminnan ja tehokkuuden laatuarvioinnin puolesta. Nämä muutosvoimat yhdessä viimeisimmän laajentumisen antaman sysäyksen kanssa edellyttävät koulujen – niiden monimutkaisten hallinto- ja organisaatorakenteiden tehokkuuden ja niiden tällä hetkellä tarjoamien palvelujen hinta-laatusuhteen – uudelleenarviointia.

Komissio on työntekijöidensä lasten kautta koulujen pääasiallinen käyttäjä, joten sen on toimittava aloitteentekijänä ja pyrittävä vahvistamaan laajaan kuulemiseen perustuva, mahdollisuuksien mukaan yksimielinen lähestymistapa, jota sovelletaan edessä oleviin muutoksiin.

1.1. Historiaa

Eurooppa-koulut perustettiin 50 vuotta sitten kouluttamaan Euroopan yhteisön työntekijöiden lapsia. Koulut muodostavat järjestelmän, joka on pääasiallisesti julkisesti rahoitettu ja kansallisista koulutusjärjestelmistä irrallinen järjestelmä, jota säännellään Eurooppa-koulujen perussääntöä koskevalla kansainvälisellä sopimuksella. Komissio edustaa sopimuspuolena olevia Euroopan yhteisöjä johtokunnassa (*Board of Governors*), joka koostuu pääasiassa jäsenvaltioiden edustajista. Käytännössä merkittävä osa (lähes 60 %) koulujen menoista katetaan EU:n talousarviosta, tosin yhteisön talousarviossa menot esitetään tasapainottavana avustuksena (Eurooppa-kouluja koskevia asia- ja numerotietoja liitteessä 1).

1.2. Kasvu, laajentuminen ja hajauttaminen

Toimielinten kasvu ja EU:n toistuvat laajentumiset ovat johtaneet Eurooppa-koulujärjestelmän huomattavaan laajenemiseen alun yhdestä koulusta neljääntoista kouluun

kymmenessä eri kohteessa (tilanne kuluva vuosikymmenen lopussa¹). Kehitys on johtanut kielivaatimusten lisääntymiseen (alun neljästä kielestä määrä on noussut yhteentoista ja uusien jäsenvaltioiden myötä määrä nousee vielä kolmella). Jatkossa kielivalikoimaa voidaan lisätä entisestään, jos johtokunnan vuonna 2000 vahvistamat kriteerit² kieliosastojen perustamisesta täyttyvät. Oman haasteensa muodostaa EU:n toimintojen hajauttamisesta johtuva EU:n/yhteisön toimipaikkojen lisääntyminen eri puolilla Eurooppaa. Joissakin kohteissa on jo tehty tilapäisratkaisuja koulutuksen järjestämiseksi.

Jonkinlaista kansainvälistä ja monikielistä koulutusta pitäisi olla aina tarjolla EU:n työntekijöiden lapsille kaikissa EU:n toimielinten tai elinten sijaintikohteissa, mutta kysymystä kunkin oppilaan äidinkielen opetuksen tarjoamisesta yli 20 virallisen kielen EU:ssa ja aivan erityisesti kohteissa, joissa oppilaita on vain vähän, vaatii perusteellista tarkastelua ja selvitystä. Pienten Eurooppa-koulujen osalta on ratkaistavana niitä koskevia erityiskysymyksiä.

2. EUROOPPA-KOULUJÄRJESTELMÄN KEHITTÄMINEN: VAIHTOEHDOT JA VAIKEUDET

Laadukkaan eurooppalaisen koulutuksen tarjonnan jatkumisen turvaamiseksi sekä edellä kuvattuihin uusiin haasteisiin ja vaatimuksiin vastaamiseksi järjestelmää olisi arvioitava uudelleen ottamalla tarkastelun kohteeksi sekä lyhyellä ja keskipitkällä aikavälillä toteutettavissa olevat että mahdollisesti laaja-alaisia toimenpiteitä edellyttävät muutokset, joista yksi esimerkki on voimassa olevan perussääntöä koskevan sopimuksen uudelleenlaatiminen.

Komissio katsoo, että riittävällä tahdolla joitakin muutoksia on mahdollista toteuttaa nykyisen järjestelmän puitteissa ja niillä osa-alueilla, joilla yksimielisyyteen voitaisiin päästä suhteellisen nopeasti.

Eurooppa-koulujen aseman koulutuksen tarjoajana yhteisön toimielinten ja elinten työntekijöiden lapsille huomioon ottaen toimielinten kytkemisestä nykyistä paljon tiiviimmin koulujen hallintoon ja rahoitukseen (mahdollisesti perustamalla tehtävää hoitava komission toimisto) saataisiin merkittäviä pitkäaikaisia etuja. Vastuun opetusohjelmasta, koulutarkastuksista ja eurooppalaisen ylioppilastutkinnon järjestämisestä (tällä hetkellä johtokunnan ja tarkastuslautakunnan vastuulla) pitäisi jatkossakin säilyä ensisijaisesti jäsenvaltioilla.

Tiedonannon seuraavissa osissa keskitytäänkin Eurooppa-koulujärjestelmän johdon, hallinnon ja rahoituksen tarkasteluun; sen jälkeen perehdytään muutamiin koulutuskysymyksiin, jotka liittyvät enemmänkin opetusohjelmaan ja tarjottavien palvelujen laatuun.

2.1. Koulujen hallinto lyhyellä ja pitkällä aikavälillä

Nykyisellään kaikkien, Eurooppa-koulujen opetukseen, rahoitukseen ja hallintoon liittyvien kysymysten käsittely kuuluu johtokunnalle. Monet sidosryhmät ovat sitä mieltä, että laajentumisen myötä merkittävästi lisääntyvä jäsenten, kielten ja kokousten määrä on omiaan kärjistämään johtokunnan toimintaan tällä hetkellä liittyviä, johtokunnan itsensä myöntämiä ongelmia. Eurooppa-koulujärjestelmän organisatoristen muutosten kehitys ja monimutkaisuus ovat lisänneet johtokunnan työmäärää, mikä viittaisi siihen, että sen

¹ Luxemburgissa avataan toinen koulu vuonna 2004 ja Brysselissä neljäs vuoteen 2008 mennessä.

² *Criteria for the setting up, closure or maintenance of European Schools*, johtokunnan 24. ja 25. lokakuuta 2000 pitämässään kokouksessa hyväksymä asiakirja 2000-D-7510.

tehtäväkenttää on nyt tarkasteltava uudelleen. Jo ennen laajentumista johtokunnan vahvuus oli sen kyvyssä muodostaa strateginen kokonaisnäkemys. Epäsäännölliset kokoukset sekä laaja ja maantieteellisesti hajanainen jäsenistö eivät sovi hyvin toimintaa koskevien päätösten tekemiseen. Tilanne tuskin paranee kymmenen uuden jäsenvaltion edustajan liittyessä joukkoon.

Viimeisten 50 vuoden aikana koulujen johtamis- ja hallinnointitapa ovat muuttuneet merkittävästi useammassa jäsenvaltiossa. Vanhempien, opetushenkilökunnan ja mahdollisuuksien mukaan koulun sijaintialueen edustajien täysipainoisesta osallistumisesta koulua koskevien asioiden hoitoon on tullut yleinen käytäntö.

Tätä kehitystä seuraten ehdotetaan, että kunkin Eurooppa-koulun johtokunta (*Administrative Board*) valtuutettaisiin omaksumaan huomattavasti vahvempi käytännön rooli koulujen johtamisessa ja hallinnoinnissa. Näyttää siltä, että voimassa olevan, koulujen perussääntöä koskevan sopimuksen määräystä, jonka nojalla koulujen johtokunnat vastaavat muista johtokunnan sille uskomista hallinnollisista tehtävistä, hyödynnetään tällä hetkellä liian vähän; se voisi toimia lähtökohtana monien lisätehtävien hoitamiselle koulukohtaisesti.

Pidemmillä aikavälillä sopimusta voitaisiin tarkistaa niin, että kouluille annettaisiin lisää päätösvaltaa ja koulujen johtokuntiin otettaisiin johtokunnan (tai sen seuraajaelimen), EU:n toimielinten, vanhempien, opettajien ja oppilaiden edustajia.

EU:n toimielinten, jotka tosiasiaassa ovat tärkeimpiä asianomaisia, kiinnostus Eurooppa-kouluja kohtaan on aktivoitumassa kahdesta syystä: ne ovat sekä palvelun pääasiallisia vastaanottajia että sen tärkein maksaja. Voimassa olevan sopimuksen mukainen hallintojärjestelmä kuitenkin estää pitkälle niiden osallistumisen, koska komissiolla on johtokunnassa vain yksi ääni 17 (joissain tapauksissa 19) muun äänestävän jäsenen rinnalla. Johtokunnassa perinteisesti vallitsevaan demokratiavajaukseen pitäisikin puuttua.

Vaikka todelliseen kehitykseen voidaan tältä osin päästä ainoastaan sopimusta muuttamalla, tilannetta voidaan väliaikaisesti parantaa, jos muut toimielimet ja johtokunta hyödyntäisivät sopimuksen 28 artiklan erityismääräyksiä ja sopisivat yhden paikan – ja äänen – antamisesta Euroopan parlamentille, Euroopan talous- ja sosiaalikomitealle, Alueiden komitealle, yhteisöjen tuomioistuimelle ja tilintarkastustuomioistuimelle kullekin johtokunnassa.

Kaksi edellä esitetyistä ehdotuksista on toteutettavissa koulujen oikeusperustaa muuttamatta ja suhteellisen lyhyellä aikavälillä. Komission toimiston tai EU:n viraston perustaminen voisi olla se ratkaisu, jonka avulla järjestelmää voitaisiin pidemmillä aikavälillä hallinnoida nykyistä tehokkaammin ja vakaammin; toimisto/virasto hallinnoisi kaikkien koulujen talouteen ja toimintaan liittyviä kysymyksiä yhdessä edustavien tahojen kanssa tällaisen yhteisötason toimeenpanoelimen käytettävissä olevilla resursseilla. Jatkossa tehtävien ehdotusten olisikin perustuttava tällaisen elimen perustamista koskeviin yleisiin suuntaviivoihin.

Kuten aina komission toimistoa tai EU:n virastoa ehdotettaessa, sellaisen perustaminen edellyttää yksityiskohtaisen toteutettavuustutkimuksen tekemistä mahdollisten hyötyjen selvittämiseksi; koulutusta ja opetusta määrittävien muuttujien osalta edellytyksenä on, että nykyisen hallintojärjestelmän parhaat toimintatavat, laatu ja kokemuspohja voidaan säilyttää samalla, kun järjestelmän joustavuutta ja tehokkuutta lisätään. Myös rahoitusmekanismeja on tarpeen tarkistaa, muun muassa sitä, miten EU:n talousarviossa voidaan kompensoida tällä hetkellä jäsenvaltioilta saatavia suoria rahoitusosuuksia.

Jos tällaisen lähestymistavan elinvoimaisuudesta oltaisiin yhtä mieltä, komission pitäisi kuulla asianomaisia mahdollisimman laajalti, ottaa asianmukaisesti huomioon suoran työhönoton vaikutukset koulujen nykyiseen henkilöstöön ja varautua pitkiin siirtymäaikoihin (esim. sopimussuhteeseen siirtymiseksi) koulujen nykyiseen henkilöstöön tällä hetkellä sovellettavien järjestelyjen jatkumisen varmistamiseksi.

2.2. Hallinnolliset parannukset

Jäsenvaltioiden omien koulutusjärjestelmien kehitystä seuraten ja parhaiden hallintokäytänteiden omaksumiseksi ehdotetaan, että Eurooppa-koulujärjestelmää kehitettäisiin lyhyellä aikavälillä soveltamalla hallinnon alan parhaita toimintatapoja ja viimeaikaista innovaatioita. Esimerkkeinä mainittakoon hyvää hallintotapaa koskevien käytäntesääntöjen laatiminen ja avoimuusmääräysten vahvistamiseksi ja laajentamiseksi tehty aloite, johon sisältyy muutoksenhakuoikeus johtokunnan tai yksittäisten koulujen tekemiin päätöksiin. Lisäksi hiljattain perustetun **vetoamuslautakunnan** valtuudet pitäisi tarkentaa ja ulottaa koskemaan kaikkia koulujen tekemien päätösten vaikutuspiiriin kuuluvien henkilöiden esittämiä aiheellisia, myös henkilökohtaisiin koulutuskysymyksiin liittyviä vetoamuksia.

2.3. Lisää päätösvaltaa hallinto- ja henkilöstöasioissa

Yksittäiset koulut kamppailevat nykyisin merkittävässä vaikeuksissa ja suuressa epävarmuudessa varainkäytön suunnittelun ja rahoituksen, henkilöstöhallinnon, koulujen kehittämisstrategian, tarjottavien palveluiden ja omiin aloitteisiin liittyvän liikkumavaran suhteen. Ne pakotetaan toimimaan vuosi kerrallaan ja vastaamaan ainoastaan välittömiin tarpeisiin ja hallinnointikysymyksiin ilman mahdollisuutta laatia koulukohtaisia pidemmän aikavälin kehitysstrategioita yhdessä sidosryhmiensä kanssa.

Koulujen johtajilla pitäisi olla enemmän päätösvaltaa koulujaan koskevissa rahoitus- ja hallintokysymyksissä sekä mahdollisuus opetushenkilöstönsä palkkaamiseen ja hallinnoimiseen. Se, miten paljon rahoitukseen ja opetukseen liittyvää päätösvaltaa kullekin koululle voitaisiin antaa, on selvitettävä sekä voimassa olevasta sopimuksesta johtuvat rajoitteet huomioon ottaen että kokonaan uutta järjestelmää silmällä pitäen.

Nykyjärjestelmässä jäsenvaltioiden opetusviranomaiset valitsevat koulujen opettajat, jotka siirtyvät tehtävään tilapäisesti. Lyhyellä aikavälillä vaikuttaisi mahdolliselta ja tarkoituksenmukaiselta selvittää sitä, miten viimeinen sana opettajien nimittämisestä voitaisiin antaa kouluille itsellensä, koska niillä on parempi käsitys niistä erityisvalmiuksista, joita monikielisessä ympäristössä opettaminen edellyttää.

Muiden hallintoa (edellä) ja rahoituksen uudistamista (jäljempänä) koskevien ehdotusten rinnalla Eurooppa-kouluja varten voitaisiin hahmotella pidemmälle ulottuva suunnitelma, jossa kouluille annetaan määräysvalta henkilöstön määrän suunnitteluun pitkällä aikavälillä. Tämä olisi kytkettävä rahoitusjärjestelmän uudistamiseen, jossa EU:n avoimesta maksusitoumuksesta siirrytään kiinteämääräiseen rahoitukseen, joka on puolestaan sidoksissa EU:n työntekijöiden lapsille tarjottaviin koulupalveluihin ja koulujen henkilöstötaulukoihin.

3. EUROOPPA-KOULUJEN RAHOITUS

Eurooppa-koulun mallin perustana on kotimaastaan lähetettyjen opettajien eri kielillä antama opetus. Ainakin pienemmissä kieliosastoissa luokkakoot ovat pienempiä kuin monissa kansallisissa koulujärjestelmissä, mistä syystä Eurooppa-koulut vaikuttaisivat olevan kalliimpia kuin perinteiset valtion koulut. Komissio hyväksyy tämän ja on valmis puolustamaan Eurooppa-koulujärjestelmää, mutta tähän hyväksyntään sisältyy implisiittisenä

tarve varmistaa varainkäytön suunnittelun ja valvonnan tehokkuus ja todentaa järjestelmän hinta-laatusuhde.

3.1. Rahoituksen paradoksaalisuus

Tällä hetkellä rahoitusjärjestelyjä leimaa perustavaa laatua oleva paradoksi: vuosittaisessa talousarviomenettelyssä EU:n talousarviosta myönnetään tasapainottava rahoitusosuus ilman, että budjettivallan käyttäjällä on minkäänlaista vaikutusvaltaa Eurooppa-koulujen menoihin. Yleisesti ollaan myös sitä mieltä, että järjestelmä, joka nojaa EU:n tosiasiallisesti avoimeen maksusitoumukseen Eurooppa-koulujen talousarvion tasapainottamiseksi, ei ole ollut omiaan synnyttämään varteenotettavia aloitteita varojen hallinnoimiseksi paremmin, tulojen lisäämiseksi ja sellaisiksi kustannussäästöiksi, jotka voitaisiin toteuttaa palvelun tasoa laskematta.

Samaan aikaan myös talousarvio on kiistakysymys eräissä jäsenvaltioissa; tällä hetkellä jäsenvaltiot vastaavat suoraan noin 22 prosentista talousarvion tuloista maksamalla lähettämiensä opettajien palkat Eurooppa-koulujen perussääntöä koskevassa sopimuksessa edellytetyllä tavalla. Opetuskieliä koskevien vaatimusten takia tietyille jäsenvaltioille lankeava osuus kustannuksista on kuitenkin kohtuuton, ja ne ovat antaneet ymmärtää, etteivät ne ole valmiita lisäämään rahoitustaan. Ne ovat ehdottaneet joko kustannusten tasapuolisempaa jakamista tai jäsenvaltioiden suorien rahoitusosuuksien lakkauttamista. Vallitsevassa budjettilanteessa monet jäsenvaltiot toivovat myös, että talousarvion valvontaa ja taloushallintoa parannettaisiin kautta koko koulujärjestelmän.

Edellä esitetyn perusteella on selvää, että koulujen rahoitusjärjestelmää on tarpeen muuttaa; näin voitaisiin ainakin osittain vastata tässä kuvattuihin ongelmiin ja huolenaiheisiin poikkeamatta vuosien 2005–2013 rahoitusnäkyvien kokonaiskehyksestä.

Lyhyellä aikavälillä ja voidakseen paremmin integroida yhteisön kouluille myöntämän rahoituksen EU:n talousarviomenettelyyn komissio aikoo ilmoittaa hyvissä ajoin määrätylle vuodelle myöntämänsä rahoituksen enimmäismäärän ja edellyttää, että Eurooppa-koulujen talousarvioesityksessä tämä otetaan täysimääräisesti huomioon ja että talousarviota mukautetaan vastaavasti. (Tätä uutta lähestymistapaa sovellettiin jo vuoden 2005 talousarvioesityksessä, jonka johtokunta hyväksyi huhtikuussa 2004). Kullekin vuodelle ehdotettujen talousarviomäärärahojen on oltava kytköksissä muun muassa koulujen kokoon ja tarpeisiin sekä todennettuihin kustannussäästöihin ja kustannustehokkuuden paranemiseen. Kustannus- ja resurssivertailuja voidaan tehdä samankokoisten Eurooppa-koulujen välillä.

3.2. Muiden kuin EU:n toimielinten työntekijöiden lasten kouluun ottaminen

Tällä hetkellä Eurooppa-koulujen oppilaat jaetaan kolmeen ryhmään. Ryhmään I kuuluvat yhteisön toimielinten, jäsenvaltioiden pysyvien edustustojen, eräiden muiden yhteisön virastojen ja elinten sekä koulujen työntekijöiden lapset. Ryhmään II kuuluvat kolmansien osapuolten (yritysten tai julkisten elinten) kanssa tehtyjen erillissopimusten soveltamisalaan kuuluvat lapset, jotka maksavat täydet koulumaksut. Kaikki muut oppilaat luokitellaan ryhmään III kuuluviksi.

Työryhmä selvittää ryhmään III kuuluvien oppilaiden kokonais- ja rajakustannusten hyötysuhdetta sekä heidän kouluun ottamisensa laajuutta ja ehtoja ottaen huomioon Eurooppa-koulujen erityissuhteen EU:n henkilöstöön sekä kustannus- ja tilapaineet. **Kaikissa kouluissa on ryhmään III kuuluvia oppilaita kouluun otettaessa tarve soveltaa yksityiskohtaisia, läpinäkyviä ja julkisesti saatavilla olevia hyväksymiskriteerejä; perusteeksi ei siis riitä pelkkä tiettyssä kieliosastossa vapaana oleva paikka.**

Samainen työryhmä tarkastelee myös ryhmään III kuuluvien oppilaiden koulumaksuihin ehdotettuja korotuksia, koska maksujen ja reaalikustannusten välillä on suuri ero. Kouluja jo käyvien oppilaiden edun mukaisesti kyseiseen ryhmään kuuluviin nykyisiin ja uusiin oppilaisiin pitäisi soveltaa eri lähestymistapaa. **Maksuista vapauttamisesta pitäisi päättää rahoitusvaikeuksien ja muuttuneiden olosuhteiden perusteella tapauskohtaisesti selkeitä, yksityiskohtaisia ja läpinäkyviä kriteerejä soveltaen.**

3.3. Pienten koulujen tai kieliosastojen säilyttämiskriteerien soveltaminen

Euroopan parlamentin Böschin mietinnössä kysyttiin, ovatko esimerkiksi Molin, Karlsruhen, Bergenin ja Culhamin pienet Eurooppa-koulut nykyisessä muodossaan välttämättömiä kyseisissä kohteissa sijaitsevien EU:n toimielinten toiminnan kannalta, ja ehdotettiin, että niiden antaman koulutuksen lisäarvoa arvioidaan yksityiskohtaisemmin. Kysymys on tärkeä, ja sitä pohdittaessa on otettava huomioon monia eri seikkoja EU:n toimielinten ja niiden henkilöstön tarpeet mukaan luettuina. Johtokunnan omat vuonna 2000 hyväksymät kieliosastojen ja koulujen perustamista, säilyttämistä ja lakkauttamista koskevat kriteerit³ toimivat lähtökohtana tälle pohdinnalle.

Eurooppa-koulujärjestelmässä hyväksyttyjä kieliosastojen ja koulujen perustamista, säilyttämistä ja lakkauttamista koskevia selkeitä kriteerejä on sovellettava tinkimättömästi ja oikeudenmukaisesti. Vaikka johtokunta onkin jo tehnyt näitä kriteerejä soveltavia päätöksiä, joilla neljän pienen Eurooppa-koulun eräät pienet kieliosastot lakkautetaan vaiheittain, laajempi kysymys kyseisten koulujen luonteesta ja organisaatiosta samoin kuin tavoista niiden kustannustehokkuuden parantamiseksi on tarkastelun alla. Tätä tarkoitusta varten komissio rahoittaa ulkopuolisen arvioinnin edellä mainittujen koulujen pitkän aikavälin tulevaisuutta koskevista vaihtoehdoista.

4. OPETUKSEEN JA OPINTO-OHJELMAAN LIITTYVÄT KYSYMYKSET

EY:n perustamissopimuksen mukaisesti toimivalta koulutukseen liittyvissä kysymyksissä kuuluu jäsenvaltioille. Komissio ei halua puuttua siihen mutta huomauttaa, että on olemassa riski, ettei koulutuspolitiikassa ja -käytännöissä kansallisella tasolla otettuja edistysaskelia omaksuta kovinkaan nopeasti, koska Eurooppa-koulut toimivat kansallisten koulutusjärjestelmien ulkopuolella. Ja kuitenkin Eurooppa-koulut ovat komissiolle tärkeitä sen palkatessa uusia työntekijöitä ja pyrkiessä säilyttämään palveluksessaan olevan henkilöstön ja varmistamaan (pääosin ulkomaisten) työntekijöidensä ja heidän lastensa hyvinvoinnin. Näin ollen komissiolla on legitiimi etu valvottavana varmistaessaan, että koulut tarjoavat jatkossakin jäsenvaltioiden parhaisiin käytäntöihin perustuvan monipuolisen ja nykyaikaisen opetusohjelman ja tutkintojärjestelmän. Lisäksi Eurooppa-koulujen on kohtuuden rajoissa ja mahdollisuuksien mukaan täytettävä virkamiesten lasten tarpeet laidasta laitaan.

Korkealle arvostetun järjestelmän sisällä seuraavat ovat osa-alueita, joihin liittyvistä huolenaiheista ja/tai kehittämistarpeista komissio on tietoinen ja joihin on paneuduttava huolellisesti.

4.1. Erityisopetusta tarvitsevien lasten koulutus

Myös erityisopetusta tarvitsevien lasten – oli sitten kysymys oppimisvaikeuksista tai pysyvistä ruumiinvammasta – koulutukseen on kiinnitettävä enemmän huomiota. Koulut soveltavat niiden perussääntöä koskevan sopimuksen voimassaolevia määräyksiä eri tavoin.

³ *Criteria for the setting up, closure or maintenance of European Schools*, johtokunnan 24. ja 25. lokakuuta 2000 pitämässään kokouksessa hyväksymä asiakirja 2000-D-7510.

Erityis- ja tukiopetusta koskevat ohjelmat ovat tärkeitä välineitä, joita on syytä kehittää edelleen; molempia ohjelmia on seurattava, jotta voidaan varmistaa resurssien jakautuminen tasaisesti kieliosastojen ja yksittäisten oppilaiden kesken, saada tarjolla olevista paikallispalveluista suurin mahdollinen hyöty ja arvioida niiden tehokkuutta.

4.2. Rinnakkainen vaihtoehto ylioppilastutkinnolle

Se, että koulut ovat perinteisesti keskittyneet hyvin teoriapainotteiseen eurooppalaiseen ylioppilastutkintoon (*European Baccalaureate*, EB), on johtanut siihen, että työntekijöiden lasten monilukuisen vähemmistön oppimistarpeita ja -kykyjä ei ole huomioitu riittävästi tai ainakaan tavalla, jollaista on lupa odottaa todelliselta yhtenäiskoululta. Koulujen mahdollisuutta tarjota muunlaista päästötodistusta kuin EB-tutkinto on tarkasteltava toden teolla ja suorittaa asiaa koskeva toteutettavuustutkimus.

Opetusohjelmaa pitäisi tarkastella oppilaiden kokonaisvaltaisen akateemiseen ja ammatilliseen elämään valmentamisen näkökulmasta; tällöin voisi olla aiheellista ohjata osa resursseista niiden kansalais- ja käytännön taitojen opettamiseen, joita tarvitaan kaikkien lasten valmentamiseksi aikuiselämää varten.

4.3. Luokkakoko

Vaikka monet Eurooppa-koulujen luokista ovat kielivalikoimasta ja oheismuuttujista johtuen pieniä, luokkien enimmäisoppilasmäärä on 32, mikä on korkeampi kuin monissa jäsenvaltioissa. Joissain tapauksissa luokissa on myös oppilaita, joiden äidinkielistä kieliosastoa ei ole olemassa ja jotka tästä syystä tarvitsevat ylimääräistä tukea voidakseen toimia yhtä tehokkaasti kyseisellä vieraalla kielellä. Näin ollen pitäisi selvittää keinoja, joilla luokkien enimmäiskokoa voitaisiin pienentää.

4.4. EB-tutkinnon arvostuksen säilyttäminen

EB-tutkinnon nauttima korkea arvostus on säilytettävä vaihtoehtoisen päästötodistuksen mahdollisesta käyttöönotosta riippumatta. EB-tutkintojärjestelmää on tarkistettava yhdenmukaisen lähestymistavan ja korkean akateemisen laadun varmistamiseksi. Vanhemmat ja vanhempainyhdistykset ovat ilmaisseet huolensa Eurooppa-koulujen antamaa opetusta koskevien määräysten todellisen laatuarvioinnin puuttumisesta ja koulujen tarkastusjärjestelmän toiminnasta.

Nykyisellään EB-tutkinnosta vastaa pääsihteerin toimisto yhdessä tarkastuslautakunnan kanssa. Järjestely oli alun perin suunniteltu tutkinnon järjestämiseen rajatulle määrälle oppilaita ja kieliä, eikä se voi toimia jatkossa sijaintikohteiden ja kielien määrän kasvaessa.

Käytännöllisen ja tehokkaan ratkaisun uusiin haasteisiin voisi tarjota Eurooppa-koulujen koulutusasiain neuvoston (*Education Council*) perustaminen. Neuvosto toimisi sekä EB-tutkinnon että mahdollisen vaihtoehtoisen päästötodistuksen tutkintolautakuntana. Neuvosto voisi muodostua jäsenvaltioiden ja toimielinten edustajista, ja se voisi ottaa hoitaakseen järjestelmän kaikki kolme toisiinsa kytköksissä olevaa koulutuksen osa-aluetta: opinto-ohjelman määrittäminen, tarkastukset ja loppututkinnot. Ratkaisu yksinkertaistaisi nykyistä järjestelmää, korvaisi tarkastuslautakunnan sekä merkittävän osan niin johtokunnan (mukaan luettuina opetusasiain lautakunnat) kuin pääsihteerin toimistonkin työstä itsenäisemmin toimivalla järjestelmällä. Samalla neuvoston perustaminen tarjoaisi tilaisuuden tarkistaa koulujen opetusohjelmaa ja saattaa sen ajan tasalle.

On selvää, että tällainen muutos olisi mahdollinen ainoastaan siinä tapauksessa, että koulujen perussääntöä koskevaa sopimusta muutettaisiin radikaalisti. Koulutusasiain

neuvosto pysyisi hallitustenvälisenä elimenä, koska jäsenvaltiot ovat toimivaltaisia koulutuksen alalla, ja täydentäisi näin ehdotusta siirtää koulujen hallintoon ja toiminnan suunnitteluun liittyvät näkökohdat komission toimiston tai EU:n viraston vastuulle.

4.5. Mahdollisuus EB-tutkinnon suorittamiseen laajemmalti

EB-tutkinnon menestys on johtanut sen laajempaan kysyntään useissa jäsenvaltioissa samalla, kun EU:n toimintojen hajauttaminen on luonut tarpeen eurooppalaisen koulutuksen tarjoamiseen muuallakin kuin perinteisissä Eurooppa-kouluissa.

Jäsenvaltiot selvittävät parhaillaan EB-tutkinnon tarjoamismahdollisuutta nykyisen Eurooppa-koulujärjestelmän ulkopuolella. Johtokunta ja komissio pohtivat eri malleja ja kokeiluhankkeita tutkinnon tarjoamiseen yhteistyössä koululaitosten kanssa.

5. PÄÄTELMÄT

Tässä tiedonannossa esitetään Eurooppa-koulujärjestelmän nykyongelmat ja -haasteet eri sidosryhmien näkökulmasta. Siinä ehdotetaan joitakin parannuksia, joista johtokunta voisi päättää ja jotka se voisi panna täytäntöön koulujen perussääntöä koskevan sopimuksen puitteissa. Komissio pitää johtokunnan kanssa työskennellessään lähtökohtana tässä tiedonannossa esitettyjä ideoita.

Lisäksi tiedonannolla käynnistetään keskustelu Eurooppa-koulujen hallintojärjestelmään pitkällä aikavälillä mahdollisesti tehtävistä radikaalimmista muutoksista, jotka menevät voimassa olevaa sopimusta pidemmälle. Komissio kuulee tulevana kuukausina eri sidosryhmiä laajalti ennen kuin se tekee merkittäviä ehdotuksia Eurooppa-koulujärjestelmän kehittämiseksi jatkossa.

On sanomattakin selvää, että mikään muutos koulujärjestelmään, varsinkaan mikään suuri muutos, ei saa häiritä eikä vaarantaa koulujen oppilaiden koulutusta. Tästä syystä komissio katsoo, että mahdollisesti tehtävät suuret muutokset on suunniteltava huolellisesti etukäteen ja niiden toteuttamiseen on varattava riittävästi aikaa siirtymäjärjestelyineen, jotta koulujen ensisijainen tehtävä eli tuloksekkaan ja vankan koulutuksen tarjoaminen lapsillemme pysyy muuttumattomana.

Kaikkia EU:n toimielimiä, jäsenvaltiota, komission yksikköjä, henkilöstöjärjestöjä, vanhempainyhdistyksiä ja muita sidosryhmiä kuullaan asiassa ja niiden näkemykset otetaan huomioon ennen merkittäviä muutoksia koskevien ehdotusten tekemistä. Kuuleminen järjestetään seuraavan kouluvuoden kuluessa.

Lisäksi kaikki asiasta kiinnostuneet voivat lähettää kirjallisia näkemyksiä ja ehdotuksia osoitteeseen **ADMIN-COMMUNICATION-EUROPEAN-SCHOOLS@cec.eu.int**.

EUROOPPA-KOULUJA KOSKEVIA ASIA- JA NUMEROTIETOJA LUKUVUODELTA 2003/2004*

Koulu	Kieli- osastojen lukumäärä	Oppilaita yhteensä	EU:n työn- tekijöiden lapsia	EU:n työn- tekijöiden lasten osuus (%)	Ryhmän III oppilaita	Ryhmän III oppilaiden osuus (%)	2004 budjetti (milj. €) juoksevat menot	Ryhmän III arvioidut maksut (%:a 2004 budjetista)	EU:n rahoitus v. 2004 (milj. €)	EU:n rahoitus (%:a budjetista)
ALICANTE - E	4	884	202	22,9	641	72,5	9,92	14,1	6,65	67,04
BERGEN - NL	5	696	66	9,5	578	83	11,48	12	6,62	57,67
BRYSSEL I - B	6	2 308	1 560	67,6	610	26,4	26,21	7,2	18,12	69,13
BRYSSEL II - B	8	2 808	2 280	81,2	280	10	27,07	3,3	17,90	66,12
BRYSSEL III - B	6	2 669	2 072	77,6	475	17,8	24,25	6,5	16,62	68,56
CULHAM - UK	5	884	14	1,6	729	82,4	12,28	16,6	6,62	53,91
FRANKFURT - D	4	679	215	31,7	408	60	8,80	11,3	4,99	56,70
KARLSRUHE -D (****)	5	1 098	83	7,6	858	78,1	11,75	24,9	4,14	35,23
LUXEMBURG	11	3 802	2 680	70,5	760	20	37,28	7,3	23,36	62,66
MOL - B	5	647	85	13,1	506	78,2	10,99	12	6,45	58,69
MÜNCHEN (****) -D	5	1 457	19	1,3	372	25,5	18,57	5,4	1,11	5,98
VARESE - IT	5	1 335	466	35	614	46	15,79	10,8	7,8	49,40
PÄÄSIHTEERIN TOIMISTO - B	-	-	-	-	-	-	7,99	-	6,54 (***)	81,85
YHTEENSÄ	69	19 267	9 742	50,56	6 831	35,45	222,38	8,95	126,99	57,10

(*) Brysselissä ja Luxemburgissa avataan kummassakin yksi uusi koulu vuosina 2004–2008 (**). Pääsihteerin toimiston menot on jaettu tasan 12 koulun kesken (***) mukaan luettuna 0,6 miljoonan euron varaus. (****) Näillä kouluilla on erityisiä ulkopuolisia tulolähteitä, jotka alentavat EU:n rahoitusosuutta. Lähde: *Rapports de rentrée 2003* ja koulujen vuoden 2004 talousarviot.